

УДК [94+316.722] (477): (475+439+437.3+437.6)

Ірина Мудрієвська

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСУ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ В КУЛЬТУРНО-ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ

У статті розглядаються окремі складові системи співробітництва України з країнами Вишеградської групи у гуманітарній сфері. Визначено особливості взаємодії України із Міжнародним Вишеградським Фондом. Окреслено специфіку становища угорської, польської, словацької, чеської національної меншини в Україні та української в Угорщині, Польщі, Словаччині, Чехії. Висвітлено деякі заходи культурної співпраці України з країнами Вишеградської четвірки на двосторонньому рівні. Звернено увагу на наукові зв'язки України з країнами Вишеградської групи.

Ключові слова: співробітництво, договірно-правова база, національна меншина, Міжнародний Вишеградський Фонд, культурно-гуманітарна сфера.

Чільне місце в системі співробітництва між Україною та країнами Вишеградської групи (далі – В 4) займає співпраця в культурно-гуманітарній сфері, яка впливає не лише на створення механізмів для взаємозбагачення культури українського, польського, угорського, словацького та чеського народів, але й на процеси взаємовпливу в усіх сферах життєдіяльності суспільства.

Питання взаємодії України з країнами В 4 у культурно-гуманітарній сфері упродовж останніх 20-ти років ще не стала предметом окремого дослідження в сучасній українській історіографії. Існують лише окремі наукові розвідки щодо деяких аспектів співпраці на двосторонньому рівні. Так, у публікації О. Цуп проаналізовано українсько-чеську співпрацю у культурній галузі у 1990-х рр. [1, с. 243–251]. Окремий розділ монографії Р. Корсака присвячено співробітництву в гуманітарній сфері між Україною та Чехією упродовж 1991–2005 рр. [2]. У монографії Т. Сергієнко – між Україною та Словаччиною у 1990-х рр. [3].

Питання становища угорської національної меншини в Україні та української в Угорщині висвітлили у своїх монографіях відомі українські дослідники – Д. Ткач [4] та Ю. Гузинець [5]. Окремі складові культурної співпраці між Україною та Польщею дослідили у своїх працях В. Бочаров [6], Н. Медведчук [7], Л. Стрільчук [8], Л. Чекаленко [9].

Метою статті є дослідити зміст та стан співробітництва України із Міжнародним Вишеградським Фондом, окреслити правове поле відносин України із країнами Вишеградської групи у культурно-гуманітарній сфері.

Завдання статті – охарактеризувати становище української національної меншини в Угорщині, Польщі, Чехії, Словаччині та відповідно національних меншин зазначених країн в Україні, розглянути культурно-мистецькі та наукові зв'язки України з кожною з країн Вишеградської групи на двосторонньому рівні; виокремити проблемні питання у досліджуваному напрямі співробітництва.

Однією із форм співпраці України із країнами В 4 в гуманітарній сфері є діяльність у рамках Міжнародного Вишеградського Фонду (далі – МВФ), програми якого діють на території України з 2005 р. у двох напрямках. У першому напрямі співпраці можуть приймати участь українські організації та установи, якщо вони мають спільні проекти з організаціями хоча б з двох країн-учасниць В 4. Першим проектом з України, підтриманий МВФ, став проект "Партнерство малих міст України та малих міст країн Вишеградської групи" – травень 2006 р. – квітень 2007 р. Проект впроваджував Інститут трансформації суспільства (Київ). Мета проекту: формування чотирьох партнерських пар малих міст України і Вишеградської групи: Сміла (Україна) – Кендзежин-Кожле (Польща), Золотоноша (Україна) – Лученець (Словаччина), Гадяч (Україна) – Кійов (Чехія), Пирятин (Україна) – Комло (Угорщина) [10].

Упродовж 2005–2012 рр. українські наукові, благодійні організації та інші установи отримали 27 грантів [10]. Кількість профінансованих проектів свідчить про значну взаємну зацікавленість щодо розвитку співробітництва між українською стороною та МВФ.

Другим напрямом співпраці є стипендіальні програми МВФ. Приватні особи – студенти, аспіранти, науковці мають можливість стати учасниками програм, навчаючись або проходячи стажування у вузах однієї з країн В 4. Статистика отримання стипендій українцями свідчить про активну взаємодію між Україною та країнами В 4 у науковій сфері. Так, для порівняння підрахована кількість стипендій, отриманих громадянами України та Білорусі (стипендіальні програми поширюються у Білорусі з 2004 р.) [10]. Кількість наданих стипендій українським представникам упродовж 2005–2012 рр. становить 417, а білоруським – 154 (за 2004–2012 рр.), тобто у 2,7 рази

більше. Україна займає перше місце за участю в стипендіальних програмах для держав, які не є членами В 4.

Вишеградський Фонд щороку публікує річні звіти своєї діяльності. Згідно з даними звіту за 2012 р., частка бюджету виділена Україні за період 2005–2012 рр. склала 4,73 %, або 2222686 євро. Україна є однією з 6 країн "Східного партнерства", які співпрацюють з МВФ. Частка його бюджету для країн "Східного партнерства" за період 2004–2012 рр. склала 9 % або 4553426 євро. Тобто, Україні виділено сума коштів, яка майже дорівнює сумі, виділених п'ятьом іншим країнам "Східного партнерства" разом взятим. За період 2000–2012 рр., згідно з даними МВФ сума 2222686 євро є найбільшою, призначена для держави, яка не входить у В 4 (Фонд співпрацює з 25 державами, які не є її членами). На другому місці після України знаходиться Білорусь. Сума, отриманих нею коштів, за період 2004–2012 рр. нараховує 1195240 євро або 2,55 % [10].

Співпраця в культурно-гуманітарній сфері між Україною та країнами В 4 відбувається і у двосторонньому форматі з кожною з країн-учасниць групи окремо.

На сучасному етапі співробітництво у галузі культури між Україною та Республікою Польща закріплено на законодавчому рівні і регулюється низкою договорів та угод між двома державами. Зокрема, угода між Урядом України і Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі культури, науки і освіти (1997 р.), Протокол між Міністерством культури і туризму України та Міністром культури і національної спадщини Республіки Польща на 2010–2013 рр., Угода про співробітництво у галузі охорони та повернення втрачених і незаконно переміщених під час Другої світової війни культурних цінностей (1996 р.), Угода про співробітництво між Державним комітетом архівів України і Генеральною Дирекцією державних архівів Республіки Польща в галузі архівної справи (2008 р.) [11].

На основі протоколу складеного між Міністерствами культури двох країн на 2010–2013 рр. у Польщі організуються, пов'язані з Україною, фестивалі мистецтва, виставки прикладного та декоративного мистецтва, обміни художніми колективами, гастролі театрів, покази фільмів. Так, упродовж 2011–2012 рр. реалізовувався спільний українсько-польський проект "Європейський Стадіон Культури", у рамках якого відбулося понад 250 культурних заходів, участь в яких взяло 230 українських митців.

Вартим уваги стало проведення "Року Польщі в Україні" (2004 р.) та "Року України в Польщі" (2005) і відповідно ряду культурно-освітніх заходів в обох країнах.

Плідним є співробітництво України з Республікою Польща у галузі освіти. На даний час близько 100 вищих навчальних закладів України плідно співпрацює з понад 200 навчальними закладами Польщі. У рамках відповідних угод про співпрацю до Польщі щорічно відряджаються близько 2500 фахівців і студентів для наукової роботи та стажування [11].

Науково-технічне співробітництво розвивається на основі спільних українсько-польських програм співробітництва в галузі науки і технологій, в рамках яких вже нараховується понад 150 спільних проектів [9, с. 259–260].

Для створення сприятливого клімату польсько-українських відносин окремо стояло завдання подолання спадщини минулого. Важливе значення для зближення обох народів мало вшанування пам'яті тих, хто загинув під час волинських подій 1943–1944 рр. Президенти України і Польщі 11 липня 2003 р. виступили на цвинтарі села Павлівка Волинської області зі спільною заявою "Про примирення в 60-у річницю трагічних подій на Волині" [6, с. 259–260].

Україна та Польща отримали право на проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу у 2012 р. і успішно справилися з цим завданням.

У Республіці Польща проживає доволі чисельна українська національна меншина. Згідно з останнім загальним переписом населення, проведеним у Польщі у 2011 р., свою приналежність до української національності задекларували 49 тис. осіб, лемками визнали себе 10 тис. осіб. До найвпливовіших українських неурядових організацій Польщі належать: "Об'єднання українців у Польщі", "Союз українців Підляшшя", "Об'єднання лемків", "Українське Товариство" [11].

У Республіці Польща видається низка періодичних видань української громади: часописи "Гомін", "Зустріч", "Між сусідами", "Варшавські українознавчі зошити". У багатьох університетах є спеціалізації з української філології – у Варшавському, Краківському, Люблінському, Познанському, Щецінському та ін. [12, с. 694].

Польська меншина в Україні за переписом 2001 р. нараховує 144,1 тис. осіб, або 0,3 % усіх жителів держави. Україна входить до шести держав світу, в яких польська діаспора (полонія) складає найбільшу етнічну громаду [8, с. 97]. У 1990 і 1991 рр. відбулися два конгреси поляків України, які започаткували "Спілку поляків України". Невдовзі заснована "Федерація польських товариств України". Польська національна меншина має усі можливості для забезпечення своїх духовних потреб. Так, на початок 2000 р. в Україні функціонувало понад 800 громад Римокатолицької церкви, понад 440 недільних шкіл, майже 700 костелів. Для задоволення освітніх

потреб польської меншини в Україні функціонують декілька польських шкіл, майже 300 класів, десятки факультативних груп, у яких вивчають польську мову, літературу, історію [8, с. 99].

Стали традиційними щорічні фестивалі польської культури у Житомирі, Києві, Львові, фестивалі польського фольклору; діє більше сотні аматорських художніх колективів, ансамблів, хорових капел [8, с. 100].

Отже, співробітництво у культурно-гуманітарній сфері України з Республікою Польща активно розвивається.

Особливо увагу у співпраці України з Угорською Республікою приділено питанню становища і захисту прав національних меншин в Україні та Угорщині відповідно. 31 травня 1991 р. між Угорською Республікою і УРСР підписана "Декларація про принципи співробітництва із забезпечення прав національних меншин". Згідно з документом визначені принципи взаємодії щодо забезпечення прав національних меншин в Україні та Угорщині, сторони гарантували створення демократичних систем для дотримання прав людини згідно зі Статутом ООН, Гельсінського заключного акту. Згідно з протоколом до декларації сторони домовилися про створення Змішаної комісії з вирішення питань національних меншин [13, с. 170]. Юридично права національних меншин – угорської в Україні та української в Угорщині закріплені також у інших документах. Зокрема, Договір про основи добросусідства і співробітництва (1991 р.), Угода про співробітництво в галузі культури, освіти та науки (1995 р.) [18]. Вирішенню спільних питань із забезпечення прав національних меншин сприяє Спільний план дій, підписаний 6 березня 2007 р. прем'єр-міністрами України та Угорщини, також діяльність Угорсько-української міжпарламентської спільної комісії (створена 1995 р. в рамках Угоди про співпрацю між Державними Зборами Угорщини і Верховною радою України) [15, с. 149, 153].

Згідно з даними перепису населення України 2001 р. на території України проживає 156,6 тис. угорців. 96,8 % усіх угорців проживають у Закарпатській області, що становить 12,1 % від населення області [4, с. 436].

Завдяки діяльності змішаної комісії з вирішення питань національних меншин відкрито низку національних угорських шкіл та бібліотек на Закарпатті, Закарпатський угорський педагогічний інститут у м. Берегово (угорська мова навчання на п'яти факультетах), угорський професійний театр у м. Берегово, виділено приміщення для навчальних потреб українців в Угорщині, запроваджено двомовні назви населених пунктів, у яких проживають спільно українці та угорці, відкрито декілька нових пунктів пропуску [5, с. 147]. Задоволенню культурно-освітніх потреб угорців в Україні сприяв дозвіл українського уряду на переклад тестових завдань зовнішнього незалежного оцінювання угорською мовою.

На Закарпатті діє 103 навчальні заклади, у яких ведеться навчання угорською мовою (як основною або додатковою до української), 13 угорських громадських об'єднань, 82 клубні установи, 570 колективів художньої самодіяльності, видається 13 періодичних видань угорською мовою [5, с. 158; 4, с. 438].

Однак змішана комісія не може вирішити усіх проблемних питань національних меншин в Україні та Угорщині, особливо це стосується прояву автономістських тенденцій. Доказом цього стали проекти про надання територіальної автономії для угорської меншини у межах Берегівського району, дещо пізніше Притисянського району на Закарпатті (хоча на розгляд Верховної Ради України вони так і не були подані). Проте зазначимо, що угорська меншина на Закарпатті представлена у органах місцевої влади та самоврядування [5, с. 153–157].

З 1 січня 2011 р. вступив в силу Закон "Про внесення змін до Закону 1993 р. Угорської Республіки "Про угорське громадянство", згідно з яким, іноземці угорського походження, які постійно проживають на території суміжних з Угорщиною країн, можуть отримувати громадянство Угорської Республіки за спрощеною процедурою. Згідно з даними Міністерства юстиції Угорської Республіки, трохи більше ніж за 2 роки паспорти отримали 8783 осіб, які проживають в Україні, однак українські журналісти називають цифру у десять разів більшу – 80–90 тис. [14; 15]. Зауважимо, що в Україні подвійне громадянство не визнається, тому офіційної статистики з українського боку немає.

Українська національна меншина в Угорщині значно менша у порівнянні з угорською в Україні. Згідно з останнім переписом населення Угорщини (лютий 2001 р.), на території Угорської Республіки визнає себе українцями 5070 осіб, русинами – 1098 осіб, що разом становить 6168 осіб. В Угорщині офіційно зареєстровано і діє декілька товариств та культурно-просвітніх організацій української і русинської громад, а українська мова і література викладається у чотирьох вузах Угорщини: у Будапештському науковому університеті ім. Лоранда Етвеша, Сегедському науковому університеті, Ніредьгазькому інституті та Дебреценському науковому університеті [16].

У 1999 р. в Будапешті обрано державний орган самоврядування українців Угорщини, на підтримку якого угорський уряд щорічно виділяє кошти [4, с. 442].

Зазначимо, що диспропорція у кількості двох національних меншин угорської в Україні та української в Угорщині не завадила формуванню добросусідських відносин між державами. Така ситуація дуже рідко трапляється у світовій історії, так як, часто багаточисельні національні меншини схильні до гострих проявів сепаратизму.

Прикладом дійсно добросусідських відносин стало визнання 24 листопада 2003 р. Державними Зборами Угорської Республіки Голодомору 1932–1933 рр. в Україні актом геноциду українського народу.

В Угорській Республіці та Україні часто здійснюються заходи, скеровані на популяризацію рідної культури у сусідній країні. Лише за останні роки (2011–2012 рр.) пройшли виставки українських митців в Угорщині: О. Матвейцевої, сім'ї Коржів, Л. Корж-Радько, В. Репіка, І. Петрова та Г. Петрової. 25 лютого 2012 р. у Будапешті були проведені заходи з відзначення Дня української культури в Угорщині [16].

Важливим елементом культурної складової українсько-угорських відносин є встановлення пам'ятників видатним діячам та з приводу важливих історичних подій. В Україні встановлено понад 60 пам'ятників та пам'ятних знаків на вшанування угорських політичних, культурних діячів. В Угорщині встановлено пам'ятник Т. Шевченку в Будапешті (2007 р.), пам'ятник жертвам Голодомору 1932–1933 рр. в Україні у Будапешті (2009 р.). У Будапешті відкрито пам'ятну дошку на будинку, у якому функціонувала надзвичайна дипломатична місія УНР в Угорщині (2011 р.) [16].

Відносини України та Угорщини в культурно-гуманітарній сфері є доволі насиченими, позаяк країни зацікавлені у їх подальшому розвитку. Великий вплив на ці процеси має етнополітичний інтерес Угорщини.

Договірно-правову базу співробітництва України з Словацькою Республікою в культурній галузі складає низка документів. Зокрема, Договір між Міністерством культури і мистецтв України та Міністерством культури Словацької Республіки про співробітництво в галузі культури (1996), Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Словацької Республіки про науково-технологічне співробітництво (2002), План співробітництва між міністерствами культури обох країн на 2008–2012 рр. [17].

У березні 2006 р. відбулися Дні культури України в Словацькій Республіці, у травні 2008 р. – Дні культури Словаччини в Україні [17].

Співпраця в освітній сфері між двома країнами реалізується на основі укладених 30 угод та договорів між вузами України та Словаччини, а також 4 угод, в яких однією з сторін виступає український вуз, а іншою – структурний підрозділ Словацької академії наук [3, с. 120–121].

Плідною є взаємодія Дослідного центру Словацької Асоціації зовнішньої політики (далі – ДЦ САЗП) та РФ НІСД в м. Ужгороді. Одним із найвідоміших проектів став "Словацько-український навчально-дослідний центр – SUREC". За спільною ініціативою ДЦ САЗП та РФ НІСД в м. Ужгороді вже відбулося понад 50 семінарів за участю представників державної та місцевої влади, підприємців, журналістів, науковців, аспірантів обох держав [89, с. 125].

Згідно з даними офіційного перепису населення Словацької Республіки у 2011 р., представників української національної меншини в Словаччині нараховується 7,5 тис. осіб або 0,1 % населення. Українці у Словаччині мають періодичні видання: газета "Нове життя", орган Союзу русинів-українців Словацької Республіки, журнал "Дукля" [17].

На території України представники словацької національної меншини мешкають переважно у Закарпатській області. На 2001 р. словацька національна меншина на Закарпатті нараховувала 5 695 осіб.

Словаки в Україні мають свої культурно-національні товариства. Найбільш авторитетними серед них є об'єднана культурно-освітня організація "Матіца Словенска на Закарпатті", Товариство словаків Закарпаття імені Л. Штура [3, с. 127–129].

З 1994 року діє двостороння українсько-словацька комісія з питань національних меншин, освіти і культури, завданням якої є сприяння співробітництву між Україною і Словацькою Республікою в галузі забезпечення прав національних меншин. Наразі задоволенню культурних і освітніх потреб представників української національної меншини у Словаччині та словацької національної меншини в Україні має також сприяти створення та розгортання діяльності Центру української культури у м. Пряшів та Центру словацької культури у м. Ужгород, проте джерела та механізми фінансування вище зазначених проектів не визначені [19].

Договірно-правова база співпраці України з Чеською Республікою в культурно-гуманітарній сфері нараховує низку договорів та угод. Зокрема, Договір про дружні відносини та співробітництво між Україною і Чеською Республікою (1995 р.), Угода про наукове співробітництво між Національною академією наук України та Академією наук Чеської Республіки (2000 р.), Угода між Міністерством освіти і науки України та Міністерством освіти, молоді та спорту Чеської Республіки про співробітництво в галузі освіти і науки (2003 р.), Угода між Міністерством культури і туризму

України та Міністерством регіонального розвитку Чеської Республіки про співробітництво в галузі туризму (2006 р.) [20].

Стало практикою проведення Днів культури – української в Чехії та чеської в Україні. Заходи здійснюються посольством України в Чеській Республіці, Міністерством культури Чеської Республіки, діаспорними організаціями, посольством Чеської Республіки та Чеським центром в Україні.

З 24 травня 2013 р. упродовж 10 днів на Закарпатті організовано фестиваль "Дні чеської культури в Ужгороді", покликаний створити атмосферу чеського міста та одночасно звернути увагу чехів на туристичну привабливість українського західного краю. Фестиваль пройшов з насиченою програмою – урочисті події та розваги, виступи закарпатських та чеських гуртів, національна чеська музика, страви та пиво [21, с. 15].

Важливим також став захід, організований чеською та українською сторонами на честь вшанування 70-ї річниці битви біля Соколова (відбулася 8 березня 1943 р. на Східному фронті). Так, 5–9 березня 2013 р. на Харківщині відбулося декілька пам'ятних заходів, організованих Міністерством оборони Чеської Республіки, Міністерством внутрішніх справ України, громадою Соколова, клубом воєнної історії Києва, Чехословацьким легіонерським товариством. З Чеської Республіки прибуло близько 180 осіб (в тому числі – заступник міністра оборони Чехії В. Піцкем та заступник голови Сенату М. Горська) [22, с. 11].

Тісні зв'язки підтримують між собою українські та чеські вузи (діє близько 15 угод про співробітництво між вишами України та Чеської Республіки) [20]. Важливим є факт створення у Карловому університеті Інституту українських студій, спеціальності україністики на філософському факультеті Масарикового університету м. Брно [2, с. 70], Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова в Празі у 2003 р.

У Чеській Республіці проживає досить чисельна українська діаспора, яка згідно з останнім переписом населення у 2001 р. нараховувала 22 тис. чеських громадян українського походження, або 0,2 % від населення країни. Проте, маємо зазначити і про 135 тис. зареєстрованих українських трудових мігрантів (станом на вересень 2009 р.), які проживають на території Чехії. Частина з них одержала дозвіл на проживання в Чеській Республіці на 10 і більше років. Крім того, за даними МВС Чеської Республіки, у Чехії нелегально перебуває до 30000 українських трудових мігрантів [20].

У Чеській Республіці діє близько 13 українських громадських організацій. Також при чеському Уряді діє постійна Комісія з питань національних меншин, в якій українську громаду у Чехії представляє О. Мандова. Українці в Чехії мають свої видання: журнал "Пороги", "Український журнал", щомісячник "Українська газета" [20].

Чеська діаспора також є представленою в Україні. Згідно з переписом населення 2001 р., в Україні нараховувалося 5 917 осіб чеської національності. У травні 1995 р. було створено спільну земляцьку організацію – Чеську національну раду України, яка об'єднувала земляцтва різних областей України. Мета діяльності Ради і земляцтв – збереження чеської мови, культурної спадщини, відновлення чеських шкіл [23].

Чеська Республіка періодично надає Україні гуманітарну допомогу. Так, у 2010 р. з бюджету Чехії виділено 3130000 крон, скерованих на розвиток громадянської освіти, заснування професійних антикорупційних неурядових організацій в Україні, поширення досвіду Чехії у плануванні сталого розвитку сільськогосподарських територій в Криму [24]. Уряд Чеської Республіки на засіданні 13 квітня 2011 р. схвалив надання у 2012 р. виняткової одноразової фінансової допомоги у розмірі 2,6 млн євро для фонду, який займається будівництвом нового укриття для пошкодженого реактора в Чорнобилі [23].

Отже, співробітництво між Україною та країнами В 4 в культурно-гуманітарній сфері є доволі успішним. Цьому сприяє договірно-правова база, міцні історичні та культурні зв'язки, спільна інтеграція в світовий освітній та науковий простір. Наявність національних меншин відкриває нові можливості для поглиблення відносин між країнами.

Однак маємо констатувати і наявність певних проблемних питань у цьому напрямі співпраці. Зокрема, в українсько-угорських відносинах більшої уваги зі сторони української влади потребує питання фінансового забезпечення культурних та освітніх потреб угорської національної меншини в Україні. Нагальною потребою є вироблення концепції і зайняття чіткої позиції Україною щодо питання подвійного громадянства в нашій державі.

В українсько-польських відносинах проблемним залишається питання повернення культурних та матеріальних цінностей. Досить активну полеміку викликала ситуація, що склалася навколо батальних полотен італійського художника XVII ст. М. Альтомонте з фондів Львівської національної галереї мистецтв – "Битва під Віднем" (1688 р.) та "Битва під Парканами" (1692 р.). Хоча наприкінці червня 2012 р. у Львові відбулося засідання музейної ради, на якому ухвалили рішення про долю

картин М. Альтомонте, які будуть експонуватися в Олеському та Золочівському замках, процес знайдення компромісу був досить складним, так як польська сторона наполягала на передачі унікальних полотен на депозит костелу Святого Лаврентія, що знаходиться у Жовкві Львівської області.

Складним є питання опіки над місцями національної пам'яті. Маємо констатувати і на відсутності активності представництв України у сфері увічнення місць пам'яті жертв війни та репресій.

Проблемним моментом залишаються ефект "війн пам'яті". Йдеться, передовсім, про різне тлумачення, скажімо в Україні та Польщі, тих або інших дій у певних історичних умовах, спрямованих на вирішення відповідних національних і державних цілей. Звідси і різне сприйняття, міфологізація, героїзація і навіть демонізація багатьох історичних осіб та подій.

Підтримуємо думку С. Трояна, що потрібно відійти від аналізу українсько-польської історичної спадщини та її біфуркаційних точок крізь призму теорії фронтиру, а, натомість, перейти до концепції наведення мостів, творення чи конструювання спільного простору порозуміння у такій вразливій і тонкій сфері, якою виступає соціальна пам'ять та історична свідомість українського та польського народів [25].

Вважаємо, що за умови вирішення цих проблемних питань, співпраця України з країнами В4 в культурно-гуманітарній сфері підніметься на вищий рівень і сприятиме зміцненню всієї системи співробітництва на міждержавному рівні в цілому між нашими країнами.

Список використаних джерел

1. Цуп О. В. Українсько-чеське співробітництво в сфері культури та освіти (90-і рр. XX століття) // Інтелігенція і влада. – Громадсько-політичний, науковий збірник. Серія: історія. Одеса: Астропринт, 2008. – Вип. 11. – С. 243–251.
2. Корсак Р. В. Українсько-чеське міждержавне співробітництво в 1991–2005 рр.: моногр. / Р. В. Корсак. – Ужгород: Гражда, 2007. – 208 с.
3. Сергієнко Т. С. Українсько-словацькі відносини: формування системи міждержавного співробітництва (90-ті роки XX – початок XXI століть) / Т. С. Сергієнко. – Ужгород: Видавництво "Карпати", 2012. – 274 с.
4. Ткач Д. І. Сучасна Угорщина в контексті суспільних трансформацій: Моногр. / Д. І. Ткач. – К., 2004. – 480 с.
5. Гузинець Ю. І. Етнополітичний аспект угорсько-українських міждержавних відносин: монографія / Ю. І. Гузинець. – Ужгород: Ліра, 2011. – 229 с.
6. Бочаров В. В. Євроінтеграційні орієнтири стратегічного партнерства України і Республіки Польща // Сучасна українська політика. Спецвипуск. Україна як суб'єкт сучасних цивілізаційних процесів. – К.: Фенікс, 2011. – С. 129–136.
7. Медведчук Н. А. Українсько-польське співробітництво в гуманітарній сфері: кінець 80-х – 90-ті роки XX століття: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 "Всесвітня історія" / Н. А. Медведчук. – Л., 2004. – 20 с.
8. Стрільчук Л. В. Питання етнічних меншин у відносинах між Україною та Польщею / Л. В. Стрільчук // Історичні студії Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2009. – Випуск 2. – С. 96–102.
9. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. – К.: Персонал, 2010. – 464 с.
10. Visegrad Fund. Official website. – Mode of access: <http://visegradfund.org/about/>
11. Посольство України в Республіці Польща. Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://poland.mfa.gov.ua/ua>
12. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів / Л. Зашкільняк, М. Крикун. – Л., 2002. – 752 с.
13. Зібрання чинних міжнародних договорів України / Міністерство закордонних справ України. – К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2001. – Т. 1: 1990 – 1991 рр. / [уклад. Є. В. Корнійчук; голова ред. ради А. М. Зленко]. – 2001. – 456 с.
14. За два роки майже 9 тис. українців отримали угорське громадянство // Тиждень. – 2013. – 26 березня. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/75556>
15. Роздвоєння особистості. Чим небезпечне подвійне громадянство в Україні // Тиждень. – 28 березня 2013. – № 13.
16. Посольство України в Угорській Республіці. Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://hungary.mfa.gov.ua/ua>
17. Посольство України в Словацькій Республіці. – Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://slovakia.mfa.gov.ua/ua>
18. Гарагонич В. Транскордонне співробітництво України: мости через кордони / В. Гарагонич. – Ужгород, Видавництво "Карпати", 2011. – 430 с.
19. Українсько-словацькі відносини в контексті зміни політичного ландшафту. Підсумки року. Аналітична записка. 02.03.2011 // Національний інститут стратегічних досліджень. Регіональний філіал в м. Ужгороді. – Режим доступу: <http://uz.niss.gov.ua/articles/388/#sdfootnote3sym#sdfootnote3sym>
20. Посольство України в Чеській Республіці. – Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://czechia.mfa.gov.ua/ua>
21. Культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці "Пороги". – № 5–6. – 2013. – С. 15.
22. Культурно-політичний двотижневик для українців у Чеській Республіці "Пороги". – № 1–2. – 2013. – С. 11.
23. Посольство Чеської Республіки в Україні. – Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.mzv.cz/kyiv/uk>
24. Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic. – Official website. – Mode of access: <http://www.mzv.cz/en>
25. Українсько-польські відносини: архітектоніка соціальної пам'яті / С. С. Троян // Міжнародна наукова конференція "Знаки питання в історії України: парадигми соціальної історії" (Ніжин, 13–14 травня). – Режим доступу: [troyan-ss.yolasite.com/resources/Politologia_statia_1.doc](http://ss.yolasite.com/resources/Politologia_statia_1.doc)

Ирина Мудриевская

КЛЮЧЕВЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ПРОЦЕССА СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ СО СТРАНАМИ ВЫШЕГРАДСКОЙ ГРУППЫ В КУЛЬТУРНО-ГУМАНИТАРНОЙ СФЕРЕ

В статье рассматриваются отдельные составляющие системы сотрудничества Украины со странами Вышеградской группы в гуманитарной сфере. Определены особенности взаимодействия Украины с Международным Вышеградским Фондом. Определена специфика положения венгерской, польской, словацкой, чешской национальных меньшинств в Украине и украинского в Венгрии, Польше, Словакии, Чехии. Освещены некоторые мероприятия культурного сотрудничества Украины со странами Вышеградской четверки на двустороннем уровне. Обращено внимание на научные связи Украины со странами Вышеградской группы.

Ключевые слова: сотрудничество в гуманитарной сфере, договорно-правовая база, национальное меньшинство, Международный Вышеградский Фонд, культурно-гуманитарная сфера.

Iryna Mudriyevska

KEY ASPECTS OF THE PROCESS OF UKRAINE'S COOPERATION WITH THE COUNTRIES OF THE VISEGRAD GROUP AT THE HUMANITARIAN AREA

The article deals with the individual components of cooperation between Ukraine and the countries of the Visegrad Group at the humanitarian area. The article defines the features of an interaction of Ukraine with the International Visegrad Fund. The specific of situation of the Hungarian, Polish, Slovak, Czech national minority in Ukraine and Ukrainian in Hungary, Poland, Slovakia and Czech Republic is considered. Some measures of the cultural cooperation between Ukraine and the countries of the Visegrad Four at bilateral level are highlighted. Attention is paid to scientific relations of Ukraine with the countries of the Visegrad Group.

Key words: cooperation at the humanitarian area, legal framework, national minority, International Visegrad Fund, the cultural-humanitarian area.

УДК 94(73+594)

Інна Підберезних

ВІДНОСИНИ США ТА СИНГАПУРУ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

У статті розглядаються основні етапи розвитку відносин США та Сингапуру на початку ХХІ ст. Аналізуються чинники, що визначають характер двостороннього співробітництва у сучасних дипломатичних, політичних, економічних, науково-технічних відносинах та військових навчаннях. Визначено значення капіталовкладень США в економічний розвиток Сингапуру. Висвітлено сучасні політичні, економічні, науково-технічні та військові здобутки країни. Окреслюються успіхи та проблеми американсько-Сингапурської взаємодії на сучасному етапі міжнародних відносин.

Ключові слова: зовнішня політика, економічна інтеграція, Сингапур, співробітництво, США.

Актуальність обраної проблематики визначається тим, що кінець ХХ ст. проголошено часом змін в усьому світі, який постійно підтверджується зростаючим рівнем розвитку окремих країн, виходом їх на провідні позиції у зв'язку із швидким розвитком економіки, демократичними змінами. Республіка Сингапур є яскравим прикладом процесу глобалізації економіки, становлення сучасної державності та розвитку демократії. Досліджувана проблема має цінне наукове значення, оскільки ілюструє становлення і розвиток феномену розвитку міста-держави Сингапур.

Наукова новизна полягає у тому, що у публікації, враховуючи глобальний характер змін за останні два десятиріччя, констатується про трансформацію сучасної системи міжнародних відносин, яка суттєво відрізняється від системи міжнародних відносин характерної для останнього десятиліття ХХ ст.

По-перше, новій системі міжнародних відносин притаманна велика ступінь раціональності, що проявляється у прагненні світового лідера США регулювати міжнародні відносини на основі власних уявлень та інтересів. Залишаючись єдиною наддержавою світу, США проявляють активний інтерес до процесів економічної інтеграції в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, приділяючи